

4.5 Piiriüleste elektrivoogude ülekanne, Balti RCC ja perimeetritasu

Euroopa Komisjon on võtnud eesmärgiks kasutada ülekandevõimsuse jaotamisel vaid turupõhiseid lahendusi ning mitte anda eeliseid üksikutele turuosalistele. Selline lähenemine tõhustab konkurentsi ning suurendab läbipaistvust, mis on vajalik uute investeerimisotsuste tegemiseks.

Eling kui süsteemihaldur vastutab piiriüleste ülekandevõimsuste jaotamise eest ning teeb seda vastavalt Euroopa Liidu määrustele ja Eesti elektrituruseadusele. Piiriüleste ülekandevõimsuste jaotamise põhimõtted on reguleeritud ELi määrusega nr 2019/943 ja CACM võrgueeskirjaga. Mida rohkem turuosalisi, seda konkurentsivõimelisemad hinnad, parem varustuskindlus ja efektiivsus. Süsteemihalduri kohustus on tagada ülekandevõimsuste jaotamisel süsteemi varustuskindlus. Vastavalt Eesti võrgueeskirjale¹⁶ lubab süsteemihaldur elektrienergia importi teistest elektrisüsteemidest ja eksporti teistesse elektrisüsteemidesse ning samuti transiiti põhivõrguettevõtja elektrivõrgu kaudu sellisel määral ning tingimustel, mis otseselt ei kahjusta riigi elektrisüsteemi, ei tekita lisapiiranguid elektri sisetarbimisele ega halvenda riigi elektrisüsteemi tarbijate varustuskindlust ja elektrienergia kvaliteeti.

Kuna elektrisüsteemid on seotud ka teiste riikide süsteemidega, siis parima tulemuse saavutamiseks peavad süsteemihaldurid tegema koostööd juba pikaajaliste plaanide koostamisel nii regionaalselt kui ka üle Euroopa. 2022 aasta suvel loodi koostöös Läti ja Leedu süsteemihalduritega süsteemihaldurite omanduses olev, kuid juriidiliselt süsteemihalduritest eraldatud organisatsioon – **Balti RCC**. Vastavalt kokkuleppele on Balti RCC juriidiliseks asukohaks Eesti.

Balti RCC loomisel on lähtunud põhimõttest, et kolmel Balti riigil oleks RCC tegevustes ning töötajate osas võimalikult võrdne osakaal, et tagada ühine koostöö ja laiapõhjalised teadmised kõikides valdkondades.

Piirkondliku koordineerimiskeskuse eesmärk on korraldada elektrisüsteemi toimimiseks vajalike piirkondlike tegevuste koordinatsiooni süsteemihaldurite vahel. Sisuliselt tähendab see, et RCC osutab teatud operatiivse planeerimise funktsioone, mida seni on täitnud elektrisüsteemihaldurid. Hetkeseisuga osutab Balti RCC Balti süsteemihalduritele viite peamist teenust:

- Ühiste võrgumodelite loomine. Peamine eesmärk on ühtlustada võrgumodelite koostamise põhimõtted ning nende igapäevane valideerimine ja koondamine keskseks võrgumodeliks, mida saaks kasutada erinevates süsteemitöökindluse protsessides ja arvutustes.
- Koordineeritud talitluskindluse analüüs s.h. ka hinnang korrigeerivate tegevuste osas (näiteks vastukaubanduse osas). Kasutades ühtset võrgumodelit, leida võrgu seisundite modelleerimise teel võimalikud avariiolekorrade, kus võrgu normaaltalitus võiks olla häiritud, ja antud olukordade tuvastamisel korrigeerivate tegevuste kõrvaldamiseks kasutatavad tegevused .
- Elektrisüsteemi seadmete katkestuste koordineeritud piirkondlik planeerimine. Planeerida ja hinnata süsteemi katkestusi, et tagada süsteemi töökindlus võimalike avariide korral.
- Piirkondlike, järgmise nädala, kuni vähemalt järgmise päeva süsteemi piisavuse prognooside koostamine ja riskimaandamise meetmete ettevalmistamine.
- Süsteemihaldurite kaitsekavade ja taastamiskavade kooskõla hindamise toetamine perioodilise ülevaatamise käigus.

Tulevikus Balti RCC osutatavate teenuste nimekiri laieneb, sest määruses 2019/943 on sätestatud kokku kuni 16 erinevat teenust, mida RCC-d süsteemihalduritele peavad või võivad osutada. Muuhulgas hakkab Balti RCC arvutama piiriüleseid ülekandevõimsuseid. Kõigi teenuste sisu ja nõuete ühtseks määratlemiseks osaleb Balti RCC koos süsteemihaldurite ja teiste RCC-dega antud teenuse metoodikate väljatöötamisel ENTSO-Es.

¹⁶ Võrgueeskiri: <https://www.riigiteataja.ee/akt/111082015004>